

Asia: VN/22180/2023

Hallituksen esitys eräiden työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muutoksenhakusäännösten muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan kuuluvien 21 lain muutoksenhakusäännöksissä olevat viittaukset kumottuun hallintolainkäyttölakiin viittauksiksi vuoden 2020 alussa voimaan tulleeseen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin (808/2019). Myös erilliset säännökset valitusluvasta valitettaessa hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen poistettaisiin siltä osin kuin ne ovat uuden yleislain kanssa päällekkäisiä. Joihinkin laeista ehdotetaan tehtävän myös eräitä muita, pääosin luonteeltaan selkeyttäviä tarkistuksia. Lisäksi oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin tehtäisiin eräitä luonteeltaan selkeyttäviä päivityksiä. Ehdotetuilla lakimuutoksilla ei tavoitella sisällöllisiä muutoksia. Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan seuraavan.

1. Yleisiä huomioita lakiesityksistä

Oikaisuvaatimuksen käyttöön ottaminen

Esityksessä on todettu, ettei ehdotetuilla lakimuutoksilla tavoitella sisällöllisiä muutoksia. Oikeusministeriö kuitenkin huomauttaa, että muutoksenhakusäännöksiä tarkistettaessa olisi hyvä arvioida myös oikaisuvaatimuksen soveltuvuutta päätöksiin, joissa se ei vielä ole käytössä. Tarkoituksena on, että oikaisuvaatimus olisi käytössä muutoksenhaun ensi vaiheena mahdollisimman laajasti. Oikaisuvaatimussääntelyn ulkopuolelle jätetään vain asiat, joihin oikaisuvaatimus ei sovellu. Näitä ovat esimerkiksi hallintopakkoasiat, joissa on oikeusturvasyistä tarpeen päästä viivytyksettä tuomioistuimeen (HaVM 3/2010 vp), tai asiat, jotka on selvitetty erityisen perusteellisesti jo tehtäessä alkuperäistä hallintopäätöstä. (oikaisuvaatimuksesta tarkemmin lainkirjoittajan oppaassa [LAKO], jakso 12.13.2.)

Oikaisuvaatimusta koskevien säännösten muuttaminen ja ”siten kuin” –viittaukset

Useissa laeissa, joita ehdotetaan muutettavaksi, on säädetty oikaisuvaatimusmenettelystä, mutta oikaisuvaatimuksen soveltumista koskeviin säännöksiin ei ole näiden kaikkien lakiehdotusten osalta ehdotettu muutoksia. Voimassa olevat säännökset sisältävät muun ohella ”siten kuin” –viittauksia yleislakiin, joita nykyisin suositellaan vältettävän, koska tällä tavoin viitattaessa ei kyetä päättämään, tulevatko muun lain säännökset sovellettaviksi vain viittauksen kautta vai onko informatiivisuus viittauksen ainut tehtävä (ks. LAKO, jakso 12.2.6.).

Esimerkiksi matkapalveluyhdistelmien tarjoajan valvonta- ja maksukyvyttömyyssuojamaksusta annetun lain (922/2017) 8 § 1 mom, siviilipalveluslain (1446/2007) 96 § 1 mom ja jalometallituotteista annetun lain (1029/2000) 16 § 1 mom ei ole ehdotettu muutettavaksi, minkä lisäksi vastaavia säännöksiä sisältyi muihinkin lakiesitysten lakeihin. Oikeusministeriö suosittelee myös edellä mainitun kaltaisten säännösten päivittämistä tässä yhteydessä nykyisten suositusten mukaisiksi (ks. muutoksenhakusäännösten muotoilusta LAKO, jakso 12.13.2.).

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetusta laista poikkeaminen

Useissa lakiehdotuksissa säädettäisiin muutoksenhaun osalta poikkeuksia oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetusta laista (HOL) muun ohella valitusajan tai forumin osalta. Useissa lakiesityksissä tämä on toteutettu siten, että ensin on kirjoitettu informatiivinen viittaus HOL:iin, minkä jälkeen on säädetty poikkeuksesta, esimerkiksi 14. lakiehdotuksen 15 § 2 mom:

”Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Valitus tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen.”

Suosittelavampi tapa olisi säätää ensin poikkeuksesta, minkä jälkeen todettaisiin HOL:n soveltuminen muutoin, esimerkiksi LAKO:n (jakso 12.13.2.) esimerkkimuotoilu:

”Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun X:n päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Y:n hallinto-oikeuteen. Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään.”

2. Muut lakiehdotuskohtaiset huomiot

9. Laki siviilipalveluslain muuttamisesta

Siviilipalveluslakia koskevan lakiehdotuksen 96 § 2 momentti, jossa todetaan HOL:n soveltuminen, on päällekkäinen suhteessa lakiehdotuksen 99 §:ään, ja vaikuttaisi siten tarpeettomalta. Sama huomio koskee 96 pykälän 3 momentin ensimmäistä virkettä, saman pykälän 4 momentin ensimmäistä virkettä sekä 97 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä.

Myös lain 98 §:n 2 momentissa, jota ei ehdoteta muutettavaksi, on yleislainsäädännön kanssa päällekkäistä sääntelyä valitusasiakirjojen toimittamisesta hallinto-oikeudelle (HOL 14 §).

12. Laki kauppakamarilain muuttamisesta

Lakiehdotuksen 8 §:ssä on käytetty ”voimassa, mitä” –viittausta, joka ei ole suositeltavaa, koska sanamuodosta ei ilmene, onko viittaus aineellinen vai informatiivinen (ks. LAKO, jakso 12.2.5.).

14. Laki kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain 15 ja 21 §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksen 2 momentin 1 virkkeen viittaus HOL:iin tulisi olla aineellisen sijasta informatiivinen (sovelletaan, mitä -> säädetään).

16. Laki valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain 8 f §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksen 8 f §:n ensimmäisessä virkkeessä säädettäisiin valituskiellosta, jota on perusteltu voimassa olevan lain esitöissä (HE 253/2010 vp, s. 15) sillä, ettei lain 8 e §:ssä tarkoitettuja rahoitukseen liittyviä päätöksiä ole tarkoituksenmukaista saattaa ensi asteessa korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltäviksi. Oikeusministeriö huomauttaa, että HOL:n voimaantulo on muuttanut aiempaa hallintolainkäyttölain lähtökohtaa, jonka mukaan ministeriön päätöksestä valitetaan ensi asteena korkeimpaan hallinto-oikeuteen (HOL 8 §). Virke tulisi siten poistaa säännöksestä tarpeettomana.

17. Laki maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain 16 ja 17 §:n muuttamisesta

Oikeusministeriö huomauttaa, että lakiehdotuksen 16 §:n 1 ja 2 momentin suhde ei vaikuta täysin selvältä, ja säännöksiä olisi hyvä pyrkiä täsmentämään siltä osin, milloin muutoksenhaku ohjautuu sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain (590/2013) ja milloin maakaasun siirtoverkonhaltijan eriyttämisestä annetun lain (588/2017) mukaisesti. Mikäli täsmentäminen ei ole säännösten tasolla mahdollista, asiaa tulisi selventää ainakin perusteluissa.

Lakiehdotuksen 17 §:ssä ei ole tarpeen säätää päätöksen noudattamisesta muutoksenhausta huolimatta hallintotuomioistuimen osalta, sillä tämä perustuu jo yleislainsäädäntöön (HOL 123 §). Sen sijaan viranomaisen osalta säätäminen on tarpeen.

20. Laki uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetun lain 55 ja 56 §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksen 55 §:n 2 momentin 1 virkkeen HOL-viittauksen tulisi olla aineellisen sijaan informatiivinen, minkä lisäksi viittaus olisi selkeämpi olla momentin viimeisenä virkkeenä taikka omana momenttinaan valituskieltosäännöksen jälkeen ”Muutoin muutoksenhaussa hallintotuomioistuimeen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä...” –tyyppisesti.

Lakiehdotuksen 56 §:n toisen momentin viittaus HOL:iin tulisi olla aineellisen sijasta informatiivinen (sovelletaan, mitä -> säädetään).

Lakiehdotuksessa ei ehdoteta muutettavaksi 56 §:n 1 momenttia, jonka päivittäminen olisi myös aiheellista. Ensimmäisen momentin ensimmäinen virke on tarpeeton, minkä lisäksi voimassa olevassa laissa säädetty määräaika oikaisuvaatimuksen tekemiselle on hallintolain mukainen, joten siitä ei ole tarpeen erikseen säätää. Lisäksi säännökseen on suositeltavaa lisätä informatiivinen viittaus hallintolakiin oikaisuvaatimuksen osalta.

21. Laki Kioton mekanismien käytöstä annetun lain 12 ja 31 §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksessa ehdotettujen muutosten lisäksi myös 12 §:n 1 momentti olisi hyvä päivittää. Oikaisuvaatimusohjeista ei tulisi erikseen säätää, sillä sääntely on päällekkäistä hallintolain (434/2003) 46 §:n kanssa. Momenttiin olisi suositeltavaa lisätä myös informatiivinen viittaus hallintolakiin oikaisuvaatimuksen osalta.

Osastopäällikkö, ylijohtaja Johanna Suurpää

Erityisasiantuntija

Kari Hämäläinen

Suurpää Johanna
Oikeusministeriö

Hämäläinen Kari
Oikeusministeriö